

Министерство образования и науки Украины
Управление образования и науки Запорожской областной государственной администрации
Коммунальное учреждение
«Запорожский областной институт последипломного педагогического образования»
Запорожского областного совета

*Личность
в едином образовательном
пространстве*

Сборник научных статей
I Международного образовательного форума

(г. Запорожье, 5–7 мая 2010 года)

ЧАСТЬ 3
*Конференции «Образовательное пространство
и индивидуальность: современная дидактика,
задания диагностики, оценка качества образования»,
«Личность и здоровьесберегающее пространство»*

Запорожье
2010

УДК 37.032(063)
ББК 74.000.21я431
Л66

Рекомендовано к печати Ученым советом (протокол № 1 от 19 января 2010 года) КУ «Запорожский областной институт последипломного педагогического образования» ЗОС.

Редакционная коллегия:

*доц. Аксенова Е.П., доц. Васильченко Л.В., проф. Денисенко Н.Ф.,
доц. Корицкая Г.Р., доц. Куринная А.Ф., проф. Крутий К.Л., доц. Лупиневич С.Н.,
доц. Малеванный Н.М., проф. Павленко А.И., проф. Павлютенков Е.М., доц. Пашков В.В.,
доц. Хаустова Е.В., доц. Ястребова В.Я.*

Л66 **Личность в едином образовательном пространстве** : сборник научных статей I Международного образовательного форума (г. Запорожье, 5–7 мая 2010 года) / под науч. ред. проф. К.Л. Крутий.

Часть 3. Конференции «Образовательное пространство и индивидуальность: современная дидактика, задания диагностики, оценка качества образования», «Личность и здоровьесберегающее пространство». – Запорожье : ООО «ЛИПС» ЛТД, 2010. – 288 с. – Библиогр. в конце ст.

ISBN 978-966-191-041-5

В 3 части сборника научных статей I Международного образовательного форума «Личность в едином образовательном пространстве» (г. Запорожье, 5-7 мая 2010 года) предложены концептуальные подходы и пути практической реализации по проектированию и созданию образовательного пространства в современных условиях. Статьи научных работников, докторантов и аспирантов, соискателей научных степеней и практиков из 11 стран мира посвящены актуальной проблеме жизнедеятельности личности в образовательном пространстве, проанализированы его компоненты и особенности.

Материалы сборника будут интересны научным работникам, соискателям научных степеней, студентам, практикам образования и всем, кто занимается вопросами современного образования.

УДК 37.032(063)
ББК 74.000.21я431

ISBN 978-966-191-041-5

© КУ «ЗОИППО» ЗОС, 2010
© ООО «ЛИПС» ЛТД, 2010

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО МЕНЕДЖЕРА-ЕКОНОМІСТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

О.П. КРУПСЬКИЙ, Ю.М. СТАСЮК

*Україна, м Дніпропетровськ, Дніпропетровський національний університет імені
Олеся Гончара*

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства. Якщо у XX столітті менеджер, у першу чергу мав бути фахівцем у своїй галузі, то вже XXI сторіччя потребує від менеджера наявність розвинутого кругозору, який неможливий без інформаційної компетентності. Отже, система освіти покликана розв'язати принципово нову глобальну проблему — підготувати людину до життя

і діяльності в зовсім нових для неї умовах інформаційного світу. Саме в навчальних закладах учнівська та студентська молодь набуватиме необхідних знань про нове інформаційне середовище, інформаційну культуру й новий інформаційний світогляд.

Швидкі темпи розвитку й застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій суттєво впливають на процес інформатизації освіти. Пріоритетним завданням цього процесу є підготовка кадрів до успішного використання новітніх технологій, тобто формування інформаційної компетентності.

Метою цієї статті є розкриття змісту і структури поняття інформаційної компетентності в межах формування професійної культури студентів-менеджерів у ВНЗ.

У вітчизняній педагогічній літературі зустрічаються і поняття «компетенція» («компетенції», «групи компетенцій»), і поняття «компетентність» («групи компетентностей»). Наприклад, поруч зустрічаємо вжиті в однаковому розумінні терміни «комунікативна, мовленнєва, мовна компетенція» і «життєва і соціальна компетентність». Великий тлумачний словник сучасної української мови подає вельми схожі трактування цих загальних понять: «Компетенція; 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи»; «Компетентність - властивість від компетентний»; «Компетентний - 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований; 2) який має певні повноваження, повноважний, повновладний».

Ця схожість є наслідком того, що всі ці поняття походять з одного джерела: латиною «competentia» - узгодженість, відповідність, а «comprete» - відповідати, бути годящим, здатним. Щоб не виникали «труднощі перекладу», слід розвести ці поняття, враховуючи вітчизняні мовні стереотипи. Поняття «компетенція» традиційно вживається в значенні «коло повноважень», «компетентність» же пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому при розгляді педагогічних процесів вважаємо за доцільне використовувати саме термін «компетентність».

Інформаційна компетентність, на думку вітчизняних та зарубіжних дослідників, - одна із ключових компетентностей у полі професійної культури фахівця. Аналізуючи теоретичні доробки, ми бачимо, що в структурі інформаційної компетентності виокремлюють об'єктивну й суб'єктивну сторони. Об'єктивний бік включає вимоги, які соціум висуває до професійної діяльності сучасного фахівця; суб'єктивний бік інформаційної компетентності фахівця є відбиттям об'єктивної сторони, що переломлюється через його індивідуальність, професійну діяльність, особливості мотивації в удосконалюванні й розвитку своєї інформаційної компетентності.

Поряд із поняттям «інформаційна компетентність» часто використовуються такі поняття, як «комп'ютерна компетентність», «комп'ютерна грамотність», «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «інформаційно-технологічна компетентність», «інформаційна культура». При цьому вважаємо за необхідне відзначити різний підхід авторів до трактування цих понять.

Інформаційна компетентність становить новий напрям, який виник безпосередньо під впливом нових технологій, а саме - створення електронних інформаційних технологій. Якщо зміст поняття «комп'ютерна грамотність» стосується навичок роботи з комп'ютерною технікою, то зміст поняття «інформаційна компетентність» припускає наявність у спеціаліста сформованої звички одержувати знання з використанням можливостей сучасних комп'ютерних технологій так само, як ми традиційно одержуємо знання через паперові носії. У такий спосіб сукупність стійких навичок постійного ефективного застосування досягнень цивілізації, а саме виховання мотивації і навичок застосування інформаційних технологій, визначається як інформаційна компетентність.

Інформаційна компетентність - це інтеґративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації та ефективної роботи з нею в усіх її формах та представленнях - як у традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності працювати з комп'ютерною технікою і телекомунікаційними технологіями та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності й повсякденному житті. Інформаційна компетентність є сукупністю трьох компонентів: інформаційна компонента (здатність ефективної роботи з інформацією у всіх формах її представлення); комп'ютерна або комп'ютерно-технологічна компонента (що визначає вміння та навички роботи із сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); компонента застосовності, або процесуально-діяльнісна компонента (яка визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформацією та розв'язання різноманітних завдань).

Ця сукупність компонентів має бути доповнена особистісними якостями майбутнього фахівця, які виражають здатність спеціаліста до успішного здійснення професійної діяльності. Таким чином, визначені нами компоненти інформаційної компетентності можна представити у вигляді двох компонентів - особистісної та професійно-інформаційної.

Перша визначає суб'єктивні риси особистості фахівця, які сприяють успішній реалізації професійної діяльності майбутнього спеціаліста. До цих рис відносяться здатність до рефлексії, самоусвідомлення власної діяльності, комунікативні здібності, здатність до самоорганізації та організації інших людей, можливості швидкої мобілізації та зміни характеру виконуваної діяльності. Оптимальним, на наш погляд, є виявляти професійно значимі риси на етапі вступних іспитів, і таким чином формувати професійно сприятливий освітній простір у студентській групі за рахунок очікуваної відсутності не зацікавлених або не пригідних із точки зору професійно значимих психофізіологічних обмежень.

Друга компонента визначає об'єктивні характеристики особистості, а саме сукупність професійних знань, умінь, навичок, що стосуються роботи із сучасними інформаційними та комп'ютерними технологіями та здатностей їх застосовувати до розв'язання професійних завдань. Це те, що людина здобуває під час свого життя за рахунок вольового зусилля або завдяки усвідомленого інтересу до справи. І саме у ВНЗ у студента з'являється нагода вдосконалити професійно необхідні навички.

Формування інформаційної компетентності здійснюється за допомогою цілої низки факторів одним із яких є зміст освіти, що містить у собі не тільки перелік навчальних предметів але й професійні навички та вміння, що формуються в процесі оволодіння предметом.

Зміст підготовки спеціалістів має будуватись як комплексна цільова програма, орієнтована на кінцеві результати, а не як проста сума незалежних одна від одної автономних дисциплін. Зміст кожної окремої дисципліни має розглядатись як органічна частина цілісного змісту всебічної підготовки спеціаліста певного напрямку в досягненні кінцевих цілей підготовки фахівців.

Слід відзначити, що існуючі зміст та структура навчальних предметів не завжди відповідають цілеспрямованому розв'язанню виховних та навчальних завдань, пов'язаних із формуванням професійно значимих якостей фахівця. При проектуванні змісту навчання слід звертати особливу увагу на такий зміст, який буде сприяти розвитку не лише професійних, але й особистісних якостей, професійної культури майбутнього спеціаліста.

Таким чином, зміст освіти має двоїсту природу. З одного боку, це соціальний досвід, виражений у певній формі програми та підручника (які починають морально застарівати вже на початку видання), а з іншого - це діяльність студента із цим формалізованим досвідом - професійна культура спеціаліста.

Процес формування змісту освіти і змісту навчання ще не достатньо відпрацьовано. Аналіз навчальних планів, програм, підручників і посібників свідчить про те, що не лише відбір інформації в межах навчального предмета та вибір практичних завдань і задач мають випадковий характер, але й певні навчальні предмети є необґрунтовано включеними в навчальні плани окремих спеціальностей. На другорядний навчальний матеріал, включений випадковим чином у навчальні плани і програми, витрачається час, у результаті чого не залишається достатньо часу для вивчення основного матеріалу. Часто студенти змушені вивчати те, що може викладати конкретний спеціаліст, який працює у ВНЗ, а не те, що має професійну цінність. Студенти виступають у ролі «заручників» кафедр.

Причиною таких помилок є недостатньо обґрунтований спосіб відбору навчальної інформації, складу і змісту практичних завдань і задач, низький інтерес держави до якості життя працівників освіти, що призводить до вихолощування професійного складу викладачів.

Ще однією важливою завданням є забезпечення мобільності навчальних програм, які відображають зміст навчання для забезпечення адекватної відповіді системи освіти на зміни в суспільстві, на появу та розвиток нових технологій.

Для вибору відповідного змісту освіти як компоненти системи умов, спрямованих на формування інформаційної компетентності майбутнього економіста-менеджера, має бути вирішено ряд завдань щодо вибору змісту навчальних курсів як дисциплін комп'ютерного циклу, так і професійно-орієнтованих та загальноосвітніх дисциплін. Оскільки інформаційна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, утворена як сукупність компетенцій що стосуються роботи з інформаційними та комп'ютерними технологіями й телекомунікаціями в їхньому застосуванні в професійній діяльності та в повсякденному житті, то зміст навчальних дисциплін у цілому та окремих занять зокрема має бути спрямовано на досягнення цього результату. Обов'язковим елементом змісту навчання має стати розв'язання завдань професійного спрямування яке має бути присутнім уже з перших кроків вивчення дисциплін комп'ютерного циклу. Окрім цього їхньою невід'ємною частиною має стати використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій на заняттях із професійно-орієнтованих дисциплін. Лише інтеграція змістів різних курсів взаємопроникнення їхнього змісту і методів один в одного дозволить сформувати в студента цілісну картину використання інформаційних комп'ютерних та телекомунікаційних технологій у повсякденному житті та професійній діяльності.

Можна визначити такі стадії вивчення сучасних інформаційних технологій що характеризуються у вигляді таких етапів знайомство - освоєння студентами загальних уявлень про сучасну «інформаційну технологію й інформаційну цивілізацію, отримання окремих навичок роботи з комп'ютером використання - застосування інформаційних технологій для розв'язання окремих завдань; інтеграція - загальна зміна технології викладання за рахунок інтеграції інформаційних технологій в освітній процес; перетворення - зміна змісту освіти, структури навчальних предметів відповідно до сучасної системи освітніх пріоритетів на базі інформаційних технологій

На етапі знайомства здійснюється освоєння загальних можливостей нових інформаційних технологій, на етапі використання здійснюються спроби застосування нових інформаційних технологій щодо розв'язання окремих завдань у межах традиційних способів здійснення професійної діяльності, на етапі інтеграції відбуваються спроби зміни технологій здійснення професійної діяльності за рахунок широкого використання нових інформаційних технологій, на етапі пере творення з'являються нові технології, пов'язані лише з новими інформаційними технологіями таким чином відбувається зміна змісту і структури професійної діяльності завдяки впровадженню нових інформаційних технологій.

Застосування нових інформаційних технологій у навчанні відповідно до цих етапів спричинить зміну змісту освіти завдяки впровадженню в загальний зміст навчання певних розділів існуючих навчальних дисциплін, які дозволяють студентам оволодіти необхідними знаннями, вміннями та навичками і здатностями їх застосовувати щодо нових інформаційних технологій у професійній діяльності.

Розглянувши компетенції, які в сукупності складають інформаційну компетентність майбутнього менеджера-економіста, ми дійшли висновку, що інформаційна компетентність майбутнього спеціаліста незалежно від змісту виконуваної ним професійної діяльності має визначати здатності та знання фахівця стосовно роботи з інформацією та комп'ютерними технологіями. Компетенції, що описують ці здатності, ми назвемо інваріантними. Таким чином, інваріантні компетенції - це загальні знання, вміння та здатності: компетенції, що стосуються використання комп'ютерних та інформаційних технологій у повсякденному житті і не залежать від змісту професійної діяльності майбутнього спеціаліста. Але, окрім цих компонентів, до складу інформаційної компетентності майбутнього фахівця певного професійного напрямку мають входити компетенції, визначені саме особливостями його професійної діяльності. Ці компетенції ми назвемо варіативними. Таким чином, варіативні компетенції - це спеціальні знання, вміння та здатності; до них відносять компетенції, які необхідні фахівцю для розв'язання завдань, що виникають у його професійній діяльності, вони визначаються особливостями професійної діяльності фахівця.

Отже, для визначення інформаційної компетентності фахівця певного профілю потрібно визначити перелік завдань, розв'язуваних ним у процесі професійної діяльності.

Структуру інформаційної компетентності майбутнього менеджера-економіста можна представити у вигляді двох компонентів, перший - особистісний, визначає особистісні якості фахівця, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності та застосування інформаційних технологій. Другий компонент - це професійно-інформаційний, який становить сукупність компетенцій, що визначають здатність фахівця застосовувати інформаційні та комп'ютерні технології при розв'язанні різноманітних завдань. Другий ми визначили, базуючись на змісті інформаційної діяльності фахівця та особливостях професійної діяльності економіста.

Проаналізувавши змістовне наповнення професійно-інформаційного компонента, ми дійшли висновку, що професійно-інформаційний компонент інформаційної компетентності майбутнього менеджера-економіста складається з інформаційної, комп'ютерної та процесуально-діяльнісної складової, яка в свою чергу становить набір компетенцій двох типів, перші з яких - загальні, варіативні, містять комп'ютерну, інформаційну та складову застосовності, а другі - спеціальні, інваріантні, визначаються особливостями професійної діяльності фахівця.

З урахуванням вищесказаного для забезпечення проектування змісту навчального предмета потрібно виконати таке: визначити вимоги і цілі навчання, сформульовані мовою вмінь, розробити синтезувальне комплексне завдання і сформулювати перелік загальнонавчальних умінь з навчального предмета; сформувати системи підсумкових завдань і визначити раціональну послідовність вивчення тем навчального предмета; розробити цілі навчання з кожного питання теми і переліку тренувальних завдань зі встановленням доцільної послідовності вивчення цих питань; розробити фрагменти наскрізної програми за фахом і сформулювати вимоги до базових навчальних предметів; спроекувати систему знань з навчального предмета і розробити навчальні задачі з кожної теми; здійснити психолого-педагогічний аналіз структурних моделей предмета і виявити на його основі інваріанти предмета.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 року № 1153 Про затвердження програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки.
- 2 Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. - 2004 - № 5
- 3 Великий тлумачний словник сучасної української мови. - К : Ірпінь : ВТФ «Перун» 2001 - С. 445
- 4 Латинско-русский словарь / под ред. И.Х. Дворецкого. - М. : Русский язык 1976 - С. 217
- 5 Хуторской А Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А Хуторской // Народное образование. - 2003. - № 2. - С. 58-64.
- 6 Коваль Т Особливості вибору змісту професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів / Т. Коваль // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. - 2005 - Вип 1 - С. 14..